

CZU 343.985

DOI 10.5281/zenodo.6221379

ASPECTE CRIMINALISTICE ALE APLICĂRII TEHNICII P.E.A.C.E. LA AUDIEREA PERSOANELOR

Sergiu NESTOR,
doctorand

Andrei LUNGU,
doctorand

Articolul științific este dedicat studierii și analizei teoriei aplicării în criminalistică, la etapa interviuării/ audierii a tehnicii P.E.A.C.E.

Tehnica P.E.A.C.E este o metodă recunoscută pe scară largă de interviuare în Marea Britanie, Australia, Canada, Noua Zeelandă.

Misiunea OSCE desfășoară și promovează cursuri de instruire pentru angajații poliției din Europa, a tehnicii de interviuare/ audiere P.E.A.C.E, considerând că este o tehnică eficientă ce întărește condițiile respectării dreptului omului.

Cuvinte-cheie: audiere, interviuare, suspect, interogare, tehnica P.E.A.C.E.

FORENSIC ASPECTS OF THE APPLICATION OF THE P.E.A.C.E. AT THE HEARING OF PERSONS

Sergiu NESTOR
PhD student

Andrei LUNGU,
PhD student

The scientific article is dedicated to the study and analysis of the theory of application of the technique of P.E.A.C.E. in forensics, at the stage of interviewing/ hearing.

The P.E.A.C.E technique is a widely recognized method of interviewing in the United Kingdom, Australia, Canada and New Zealand.

The OSCE Mission conducts and promotes training courses for police officers in Europe on the P.E.A.C.E interview/ hearing technique, considering it an effective technique that meets the requirements of respect for human rights.

Keywords: hearing, interview, suspect, interrogation, P.E.A.C.E.

Introducere. În pofida faptului că în ultimii ani, odată cu progresul tehnic, probatoriul tinde să devină din ce în ce mai științific, audierile rămân o componentă indiscutabilă

a procesului penal în Republica Moldova.

Cel mai important element, determinant, al structurii organizatorice și psihologice a activității ofițerului de urmărire penală

constă în acumularea și studierea celor mai diverse elemente de fapt, circumstanțe, date în baza cărora el va restabili complet evenimentul produs în trecut, corelațiile diferitelor persoane implicate în evenimentul respectiv, precum și personalitatea subiectului care a săvârșit infracțiunea [1].

O componentă indispensabilă a oricărei investigații este capacitatea ofițerului de urmărire penală de a obține informații corecte și veridice de la bănuit, învinuit, inculpat, partea vătămată, martori etc.

Scopul studiului. Autorii își propun să facă o analiză a tehnicii P.E.A.C.E. utilizată la scară largă în interogatoriile/ audierile derulate în Marea Britanie, Australia, Canada, Noua Zeelandă – tehnică de audiere a persoanelor ce folosește strategii mai puțin conflictuale și de manipulare psihologică pentru a obține mărturii.

Metode și materiale aplicate. În procesul studiului au fost aplicate metodele: analiza, sinteza, comparația și conștientizarea logică. Materialele utilizate le constituie publicațiile savanților din domeniu, precum și legislația corespunzătoare.

Rezultate obținute și discuții. Spre deosebire de situațiile existente în multe țări, unde ofițerii de urmărire penală aplică tehnici confrunționale și manipulatorii pentru a obține mărturisiri, tehnica Reid fiind cea mai cunoscută în acest sens în Statele Unite ale Americii [2], organele polițienești ale Marii Britanii aplică conceptul de audiere pozitivă, adică recurgerea la metodele specifice psihologiei juridice și comunicării, cu mai multă deschidere și empatie circumstanțială din partea ofițerului de urmărire penală, și cu excluderea metodelor intruzive, manipulatorii și coercitive, care aduc atingere drepturilor și libertăților persoanei audiate.

Tranziția de la utilizarea constrângerii, agresiunilor și torturii în administrarea probatoriului la modele de interogare non-coercitive a fost facilitată de multitudinea interdicțiilor consacrate în numeroase tratate internaționale și regionale. 57 de state mem-

bre ale Organizației pentru Securitate și Cooperare în Europa (OSCE), printre care și republica Moldova au ratificat Pactul internațional cu privire la drepturile civile și politice (din 16 decembrie 1966) [3] și Convenția ONU împotriva torturii și a altor tratamente sau pedepse inumane sau degradante [4].

În angajamentele sale legate de dimensiunea umană, statele participante OSCE și-au asumat un angajament clar și fără echivoc față de respectarea interzicerii absolute a utilizării torturii și a altor forme de rele tratamente și disponibilitatea de a lucra pentru eradicarea completă a acestui fenomen.

La ora actuală se mai păstrează tendința în unele state de a aplica metode de audiere ce presupun folosirea presiunilor și procedurilor manipulatorii, fără ca organele judiciare să folosească chiar și cele mai elementare noțiuni de psihologie sau comunicare.

De exemplu, într-unul dintre statele participante OSCE, situat în America de Nord, pe parcursul ultimilor 25 ani, 30% din învinuiți, a căror nevinovăție a fost ulterior dovedită cu ajutorul testelor ADN, în timpul urmăririi penale au dat mărturisiri mincinoase cu privire la implicarea lor în infracțiuni pe care nu le-au comis. Acest fapt poate fi explicat prin utilizarea tehnicilor de audiere precum „tehnica Reid”, care a fost criticată pe scară largă pentru elementele sale coercitive [5].

Tinzând spre maxima operativitate a acțiunilor proiectate, ofițerul de urmărire penală nu poate admite în același timp încălcarea principiilor legalității, obiectivității, plinitudinii cercetării, prezumției nevinovăției etc. Nu trebuie de uitat nici pentru un moment că lacunele admise la prima etapă ale cercetărilor sunt greu de eliminat pe parcurs [6].

În Anglia, poliția folosește în general o metodă de interviu și audiere mai puțin confrunțătoare decât este folosită în Statele Unite. Metoda se numește **pregătire și planificare (engl.: preparation and planning), implicare și explicație (engl.: engage and explain), contabilizare (engl.: account), închidere și evaluare (engl.:**

closure and evaluate). (P.E.A.C.E.)

Această tehnică de intervievare/ audiere a fost dezvoltată în 1992 în Marea Britanie cu participarea psihologilor, avocaților și reprezentanților instituțiilor științifice [7].

Succesul modelului de audiere P.E.A.C.E. în Anglia și Țara Galilor a contribuit la implementarea acestuia în Australia, Noua Zeelandă, Norvegia și unele regiuni ale Canadei.

Spre exemplu, audierea unui suspect în cadrul cercetării atacului terorist în Norvegia din anul 2011, ofițerii norvegieni au folosit tehnici de interogare non-coercitive și au reușit să obțină toate informațiile necesare, evidențiind eficiența acestui model [8].

La prima etapă – **planificare și pregătire**, ofițerii de urmărire penală trebuie să-și planifice și să pregătească în cele mai mici detalii desfășurarea audierii, de la cunoașterea materialelor pe dosar și a faptuitorului, pregătirea locului unde se va desfășura audierea, stabilirea scopului, modalităților și procedeele ce urmează a fi aplicate, precum și pregătirea setului de întrebări ce vor fi formulate [9].

Aceasta este una dintre cele mai importante faze ale audierii. Succesul interviului/ audierii și, în consecință, investigarea cauzei în sine ar putea depinde de acesta.

Considerăm că la această etapă ofițerul de urmărire penală trebuie să:

- definească scopurile și obiectivele audierii;
- stabilească elementele ce urmează să fie detaliate și specificate;
- evalueze probele acumulate și modul lor de obținere;
- analizeze profilul psihologic și comportamental al persoanei ce urmează să fie audiată;
- alcătuiască setul de întrebări ce va fi consemnat în planul desfășurării audierii;
- stabilească modul formulării întrebărilor: directe, deschise, voalate;
- stabilească timpul optim al desfășurării audierii;
- planifice gestionarea tehnicilor bazate

pe empatie;

- pregătească locul desfășurării audierii.

Se va ține cont de faptul că capacitatea de a reține anumite elemente de fapt ale victimei și ale martorilor se va diminua în timp, prin urmare, este esențial ca acestea să fie intervievate/ audiate cât mai curând posibil.

Etapă a doua – **implicare și explica-re**, este etapa de debut a audierii, urmărindu-se crearea unui contact psihologic favorabil între ofițerul de urmărire penală și persoana audiată, a unui cadru relaxant în care va avea loc discuția. În acest sens, i se explică faptuitorului, detaliat, care este motivul și scopul audierii, precizându-se cu aproximație și cât va dura.

Ofițerul de urmărire penală ar trebui să folosească un limbaj adecvat, să evite limbajul juridic și să fie flexibil în abordare.

Această etapă este descrisă în literatură ca fiind cea mai influentă în asigurarea succesului unui interviu/ audieri, inclusiv a interviurilor cu intervievații necooperanți.

Ofițerul de urmărire penală nu trebuie să fie „prieten” cu cei intervievați, cu toate acestea, trebuie să-i trateze cu curtoazie și respect, rămânând în același timp deschis și cooperant.

Pentru a încuraja dialogarea, ofițerul de urmărire penală va implica la maxim interviuatul/ audiatul în conversație. Acest lucru nu este întotdeauna ușor, mai ales dacă persoana este necunoscută.

Ascultarea activă, fără a întrerupe persoana audiată va ajuta ofițerul de urmărire penală să stabilească și să mențină un contact psihologic favorabil în raport cu cel audiat [10].

Considerăm că tactici eficiente pentru construirea și menținerea contactului psihologic favorabil include:

- manifestarea de bunătate și respect față de cel audiat;
- răbdare;
- utilizarea unui limbaj similar cu cel interviuat;
- identificarea intereselor comune;

- împărtășirea de experiențe proprii;

Trebuie luat în considerare factori precum antecedentele penale și caracteristicile personale ale interviuatului.

Ofițerul de urmărire penală, care adoptă o abordare constructivă a raportului cu persoana audiată, va realiza o creștere substanțială a numărului răspunsurilor sincere.

Această etapă va începe cu explicarea în detaliu a motivului pentru care cel audiat este invitat, precum și circumstanțele ce urmează a fi clarificate. Persoana audiată va fi încurajată să se expună singură cu privire la detaliile și circumstanțele ce urmează a fi clarificate, lăsând ca ea însăși să stabilească ce este relevant pentru expunere, nelimitând persoana în timp.

etapă.

La această etapă, persoana audiată este lăsată să se expună, fără a fi întreruptă. La necesitate, se admit pauze de scurtă durată, pentru ca persoana să aibă posibilitatea să-și amintească detaliile și circumstanțele importante.

Considerăm că ofițerul de urmărire penală trebuie să evite întreruperea persoanei audiate pe timpul relatării, deoarece întreruperile pot avea repercusiuni ulterioare și pot duce la o eroare judiciară. Acestea pot, de asemenea, să inhibe fluxul de informații.

Recomandăm ofițerilor de urmărire penală, la această etapă, să aplice tehnici de observare și analiză comportamentală în vederea stabilirii intenției persoanei audiate de

Etapa a treia – **expunerea**, înglobează atât faza relatării libere, cât și faza adresării întrebărilor. În această etapă, **le recomandăm** ofițerilor de urmărire penală să folosească interviul cognitiv și să realizeze audierea prin prisma planului pregătit în prima

a minți [11]. Interes prezintă analiza kinezică a limbajului nonverbal ce poate fi manifestat prin stări nervoase, gesticulație improprie, plâns, schimbarea timbrului vocii etc. [12]

Persoanei audiate i se vor formula întrebări deschise și directe pentru a obține o

imagine cât mai completă a relatării.

Etapa a patra – închiderea – ofițerul de urmărire penală face un rezumat al expunerii și îl invită pe făptuitor să îl corecteze sau completeze acolo unde consideră necesar.

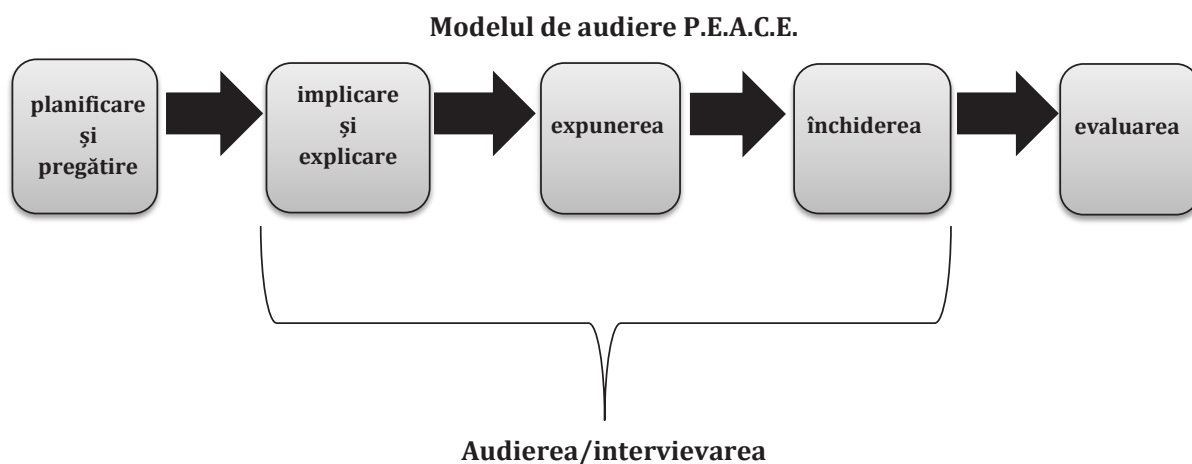
Considerăm că este important ca audierea să nu fie finalizată brusc. Persoana care a efectuat audierea trebuie să se convingă că cel ce a fost audiat a înțeles că audierea a luat sfârșit, și că nu mai are de adăugat nimic la cele expuse anterior.

La finele acestei etape, persoana audiată va fi întrebată dacă are plângeri sau reclamații la modul în care a avut loc audie-

ce îmbunătățiri ar putea fi aduse în viitor [14].

Concluzii. Metoda de audiere, practică de organele polițienești în Marea Britanie, Australia, Canada, Noua Zeelandă are multe de oferit organelor de urmărire penală ale Republicii Moldova. Tehnica audierii P.E.A.C.E., adaptată la rigorile internaționale, permite ofițerilor de urmărire penală obținerea informațiilor despre fapta prevăzută de legea penală care face obiectul cercetării într-un dosar de urmărire penală.

Studiile academice ne arată că, construind o relație bazată pe mecanisme psihologice de stabilire a contactului în comunicare

rea/ interviuearea [13].

În etapa a cincea – **evaluarea**, trebuie să fie evaluat rezultatul audierii prin raportare la scopul acesteia, adică dacă s-a ajuns acolo unde ofițerul de urmărire penală și-a propus, dar și dacă persoana audiată a fost abordată în modul cel mai potrivit.

Ofițerul de urmărire penală revizuieste circumstanțele comiterii infracțiunii prin prisma informațiilor obținute în timpul audierii/ interviului, reflectă asupra faptului cât de bine a condus interviul și ia în considerare

cu persoana audiată, este mult mai eficient să obținem informația dorită, indiferent dacă este audiat martorul, victima sau persoana bănuită.

Esențial este și faptul că audierea unei persoane ar trebui să fie, în primul rând, recordată pe respectarea strictă a legislației în general și a Codului de procedură penală în special, care reglementează în mod imperativ regulile și condițiile de desfășurare a tuturor acțiunilor de urmărire penală.

Referințe bibliografice:

1. Gheorghiu M. Tratat de metodică criminalistică. Chișinău: CEP USM. 2015, p. 55.
2. Odagiu Iu., Lungu A. Aspecte criminalistice ale aplicării tehnicii Reid la audierea persoanelor. În: Analele Științifice ale Academiei „Ștefan cel Mare” a Ministerului Afacerilor Interne al Republicii Moldova. Științe juridice. Chișinău: DEP al Academiei „Ștefan cel Mare”, nr. 14, 2021, p. 99-109.
3. Republica Moldova. Ministerul Afacerilor Externe. Pact Internațional nr. 31 din 16-12-1966. Cu privire la drepturile civile și politice. Intrat în vigoare la 23 martie 1967.
4. Legea nr. 187 din 26.07.2007 privind formularea declarațiilor Republicii Moldova la Convenția împotriva torturii și altor pedepse sau tratamente cu cruzime, inumane sau degradante. Publicată în Monitorul Oficial nr. 127-130 art. 554.
5. The Innocence Project. <https://innocenceproject.org/police-consultants-drop-reid-technique/> Leading Police Consulting Group Will No Longer Teach the Reid Technique.
6. Gheorghiu M. Rolul ofițerului de urmărire penală la cercetarea criminalistică a infracțiunilor. https://juridicemoldova.md/7086/rolul-ofițerului-de-urmarire-penală-la-cercetarea-criminalistică-a-infracțiunilor.html#_ftnref2 . 27.02.2020
7. Mary Schollum. <https://www.fis-international.com/assets/Uploads/resources/Schollum-PEACE.pdf>, Police Chief Magazine, 2017, p. 32.
8. Carver R. Handley L. Torture prevention works, 2016.
9. Walsh D., Bull R. What Really Is Effective in Interviews with Suspects? A Study Comparing Interviewing Skills Against Interviewing Outcomes. Legal and Criminological Psychology, 2010, p. 305-321.
10. Walsh D., Bull R. Examining Rapport in Investigative Interviews with Suspects: Does Its Building and Maintenance Work? Journal of Police and Criminal Psychology 27, nr. 1, April 2012, p. 73-84.
11. Walters Stan B. Principles of Kinesic Interview and Interrogation, Second Edition. CRC Press, 2003, p. 25-29.
12. Lipscomb D. Kinesic Interview Techniques, <https://work.chron.com/investigative-interview-techniques-8128.html>
13. Clarke and Milne. National Evaluation of the PEACE Investigative Interviewing Course.
14. Milne and Bull. Investigative Interviewing: Psychology and Practice 1999, ISBN: 978-0-471-98729-1.

DESPRE AUTORI

Sergiu NESTOR,
doctorand,
formator, Departamentul formare inițială
ofițeri, Direcția dezvoltare profesională,
Academia „Ștefan cel Mare” a MAI
e-mail: sergiu.nestor65@mail.ru

Andrei LUNGU,
doctorand
Școala doctorală „Științe penale și drept
privat” a Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI
masterand psihologia juridică, ULIM
e-mail: andrei.lungu@mai.gov.md